

Quickscan beekherstel Witterdiep

Onderzoek Wet natuurbescherming

buro bakker adviesburo voor ecologie

Quickscan beekherstel Witterdiep

Onderzoek Wet natuurbescherming

Opdrachtgever

Aveco De Bondt B.V.

Contactpersoon

dhr. T. Visser

Status

Definitief

Datum

15 juli 2019

Vrijgave

Dhr. K. Breed

Inhoud

1 Inleiding	5	
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.3	Onderzoeksmethode	6
1.4	Ligging en beschrijving plangebied	6
1.5	Planbeschrijving	10
2 Resultaten en effecten	11	
2.1	Vogelrichtlijnsoorten	11
2.2	Habitatrichtlijnsoorten	15
2.3	Nationaal (Andere) beschermde dier- en plantensoorten	23
3 Conclusie	27	
3.1	Conclusie beschermde soorten	27
3.2	Benodigde vervolgstappen	27
4 Literatuur en bronnen	29	
Bijlage 1	32	
Bijlage 2	33	

1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aveco de Bondt B.V. is in opdracht van Waterschap Hunze en Aa's, Gemeente Assen en het Rijksvastgoedbedrijf bezig met de planvoorbereiding voor herinrichting van het Witterdiep en omliggend beekdal. Doel van deze herinrichting is het realiseren van de KRW opgaven en stedelijke wateropgave. Een volledig overzicht van de in het gebied aanwezige beschermde soorten en de mogelijk effecten hierop ontbreekt waardoor negatieve effecten op beschermde soorten als gevolg van de ontwikkeling niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Inventarisatie en een toetsing aan het onderdeel soortenbescherming van de Wet natuurbescherming is dan ook noodzakelijk.

Deze quickscan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welke beschermde flora en fauna zijn aanwezig of kunnen in het plangebied en omgeving voorkomen?
- Kunnen de geplande werkzaamheden negatieve effecten hebben op beschermde flora en fauna?
- Zo ja, welke effecten kunnen optreden en welke maatregelen zijn dan nodig om deze negatieve effecten te voorkomen?
- Is er kans op overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming?
- Indien overtreding niet volledig te vermijden is, welke vervolgstappen zijn dan aan de orde?

1.2 Wettelijk kader

Per 1 januari 2017 zijn de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet opgegaan in de Wet natuurbescherming (Wnb). Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming betreft het onderdeel soorten, voorheen de Flora- en faunawet. Met deze quickscan vindt de toetsing aan het onderdeel soorten van de Wet natuurbescherming plaats.

In de Wet natuurbescherming worden drie beschermingsregimes onderscheiden:

1. Vogelrichtlijnsoorten (artikel 3.1 - 3.4)
2. Habitatrichtlijnsoorten en soorten genoemd in de Verdragen van Bern en Bonn (artikel 3.5 - 3.9)
3. Andere soorten (artikel 3.10 - 3.11; bijlage onderdeel A en B)

De lijst 'jaarrond beschermde nesten' die onder de Flora- en faunawet is opgesteld, is ook onder de Wnb geldig. Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, de zorgplicht (artikel 1.11) voor alle in het wild levende dieren.

Voor dit project is de provincie Drenthe het bevoegd gezag voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en voor het verlenen van een eventuele ontheffing. De provincie Drenthe heeft voor de implementatie van de Wet natuurbescherming een verordening vastgesteld. Hierin is onder meer de lijst met vrijgestelde soorten te vinden.

Mogelijk dat de wezel, hermelijn en bunzing binnen afzienbare tijd van de vrijstellingslijst gehaald worden. Vooruitlopend hierop zijn de soorten in deze rapportage meegenomen.

1.3 Onderzoeksmethode

Voor het bepalen van de mogelijke effecten van de geplande werkzaamheden is het noodzakelijk te weten welke beschermde soorten aanwezig zijn en kunnen zijn, in en in de omgeving van het plangebied. Hiervoor is bronnenonderzoek en een veldbezoek (in de vorm van een quickscan) uitgevoerd.

Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek bestaat uit het raadplegen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en vrij beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten flora en fauna.

De NDFF is geraadpleegd op 24 april 2019, waarbij alle waarnemingen binnen het plangebied en binnen een straal van één kilometer van de afgelopen tien jaar zijn opgevraagd. Daarnaast zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie ook hoofdstuk 4), waaronder de Notitie doelsoorten Witterdiep, (d.d. 18 juli 2018) van Sweco en inventarisaties van het Rijksvastgoedbedrijf en Defensie (Dillerop, 2017-2018; Schippers 2009) en SOVON (2017). Van de RVB-rapporten zijn enkel de meest recente gebruikt voor de effectbepaling.

Veldonderzoek

Op 30 april 2019 (weer: 17°C, windkracht 3, 's ochtends bewolkt, in de middag meer zon, geen neerslag) is een verkenning in het plangebied en de directe omgeving (onderzoeksgebied) uitgevoerd door twee ecologen van Buro Bakker. Tijdens dit veldbezoek is een beoordeling gemaakt van het plangebied als geschikt leefgebied voor beschermde flora en fauna. Hierbij is op kaart ingetekend waar de (potentieel) essentieel onderdelen van het leefgebied van de soorten liggen. Tevens is tijdens het veldbezoek onderzoek naar beschermde soorten uitgevoerd en zijn waarnemingen genoteerd.

De volgende verkennende onderzoeken hebben plaatsgevonden:

- De wateren zijn steekproefsgewijs bevestigd met een RAVON-steeknet op de alpenwatersalamander;
- Sloten en natte graslanden zijn (steekproefsgewijs) langsgelopen op de aanwezigheid van de hei- en poelkikker;
- De aanwezige bomen zijn gecontroleerd op aanwezigheid van holten en nesten (vogels, eekhoorn, vleermuizen);
- Beoordeling aanwezigheid essentiële vliegroutes/foerageergebied (vleermuizen)
- Er is gezocht naar burchten van de das en sporen van de bever en de otter;

Het betreft echter geen volledig ecologisch onderzoek, aangezien het veldbezoek voor veel soorten en soortgroepen buiten de voorgeschreven onderzoeksperiode valt en de onderzoeksintensiteit te laag is.

1.4 Ligging en beschrijving plangebied

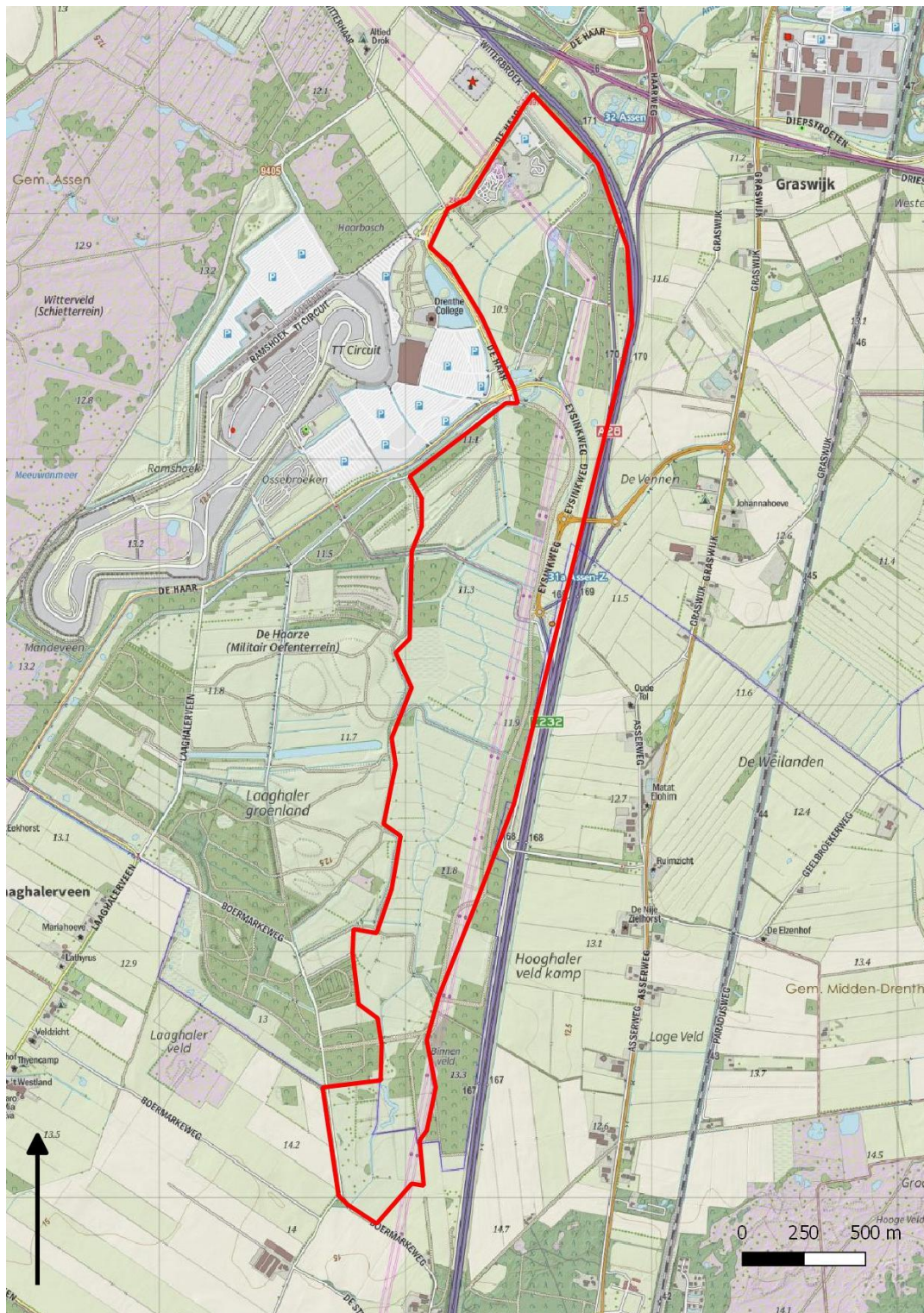
Het plangebied betreft het Witterdiep, met de aangrenzende percelen. Het gebied is gelegen in de gemeente Assen (figuur 1), ten westen van de snelweg A28. Het noordelijke deel is in beheer bij de gemeente Assen, ten zuiden van de Eysinkweg is het gebied eigendom van Defensie. Het Witterdiep is eigendom van Waterschap Hunze en Aa's.

Het onderzoeksgebied is een afwisselend landschap (foto 1 t/m 6), met extensief beheerde (veelal vochtige) graslanden, ruijge en bos. Met name in het zuidoosten van het gebied herbergen deze graslanden natuurwaarden, zoals blijkt uit de aanwezigheid van onder andere blauwe zegge.

Het bos op gemeentegrond is overwegend jong, bestaande uit onder andere zwarte els, schiet- en boswilg, Spaanse aak en Gelderse roos. De bosjes op het defensie terrein bestaan veelal uit

ratelpopulier en zwarte els. Plaatselijk zijn hogere bomen(rijen) aanwezig, bestaande uit ratelpopulieren en wilgen. De graslanden zijn in extensief maaibeheer.

Centraal in het gebied ligt het Witterdiep, dit is een langzaam stromende beek van ongeveer 3 meter breed. De graslanden worden ontwatert door veelal kwelgevoede sloten. Parallel aan de A28 ligt een hoogspanningstracé, waaronder veelal ruigte te vinden is. Zowel op het gemeente- als het defensie-terrein is een vleermuisbunker aanwezig. In het noordelijkste puntje ligt het voormalige verkeerspark Assen (buiten de plangrens), dat nu aan het dichtgroeien is. Op het terrein zijn een aantal (sterk vervallen) gebouwen aanwezig. Ter hoogte van het voormalige verkeerspark is een faunavoorziening onder de A28 aanwezig, ook onder de bruggen over het Witterdiep zijn faunavoorzieningen te vinden.

Figuur 1 De ligging van het onderzoeksgebied Witterdiep, rood omlind (Bron ondergrond: opentopo.nl).

Foto 1 t/m 6. *Impressie plangebied: faunapassage, kwelgevoede sloot met waterviolier, Witterdiep, extensief beheerd grasland, oude wilgen, hoogspanningsdraden.*

1.5 Planbeschrijving

Voor het noordelijke deel van het plangebied is een schetsontwerp voorhanden (bijlage 1). Dit schetsontwerp geeft globaal de toekomstige situatie weer. Voor het zuidelijke terreindeel is thans nog niet bepaald wanneer welke ingrepen plaats gaan vinden.

Toekomstige situatie Noordelijke deel

Op drie locaties in het noordelijk deelgebied zijn ontwikkelingen voorzien (zie schetsontwerp, bijlage 1). Welke dit zijn is op dit moment nog niet bekend. Deze ontwikkelingen liggen buiten het onderzoeksgebied en dus buiten de scope van dit onderzoek.

In elk geval de volgende werkzaamheden gaan plaatsvinden:

- (ver-/her-)graven van een watergang;
- (Deels) dempen/verondiepen van een watergang;
- Afgraven van grond ten behoeve van waterberging/retentie;
- Verwijderen van kunstwerken (stuwen/duikers/vistrap);
- Aanleggen van kunstwerken (duikers/stuwen/knijpconstructies/vistrap/bruggen);
- Aanleggen van recreatieve paden (wandel/fietspaden);
- Ophogen van percelen;
- Verwijderen houtopslag;
- Aanleggen bos/houtwallen/elzensingels.

Daarnaast wordt een natuurzone ontwikkelt aan de oostzijde (grenzend aan de A28).

Hoe en wanneer de werkzaamheden precies gaan plaatsvinden is thans nog niet bepaald. Als gevolg hiervan is in deze quickscan geen gedetailleerde effectbepaling en toetsing aan de Wet natuurbescherming uit te voeren.

2 | Resultaten en effecten

Dit hoofdstuk beschrijft het (mogelijke) voorkomen van beschermde flora en fauna. Per beschermingsregime zijn de effecten beschreven en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Vervolgens zijn de eventuele vervolgstappen aangegeven. In dit hoofdstuk is een onderscheid gemaakt in Vogelrichtlijnsoorten (paragraaf 2.1), Habitatrictlijnsoorten (paragraaf 2.2) en nationaal beschermde soorten (paragraaf 2.3).

2.1 Vogelrichtlijnsoorten en jaarrond beschermde vogelsoorten

Aanwezige soorten

Jaarrond beschermde nesten

Uit het bronnenonderzoek blijkt dat (nesten van) de buizerd (tenminste 3 territoria), wespandief (1 territorium), havik (1 territorium), slechtvalk (1 territorium) en ransuil (1 territorium) in het plangebied aanwezig zijn. Tijdens het veldbezoek is een dode sperwer (man in broedkleed) aangetroffen, dit wijst op een bezet territorium in de directe omgeving. Er is een boomvalk gezien bij de hoogspanningsdraden. Van de buizerd is één nest waargenomen en zijn twee bezette territoria vermoed. Voor alle hierboven genoemde soorten is het plangebied ook geschikt als leefgebied.

Buizerd

De bossen met hogere opgaande bomen zijn geschikt als broedlocatie voor de buizerd. In het gebied zijn tenminste drie bezette territoria aanwezig, waarbij de broedlocaties per jaar kunnen wisselen. Dit is een bekend gegeven van de buizerd, de soort is flexibel in de keuze van de nestplaatsen. Globaal liggen de territoria:

- 1) In het gebied in beheer bij de gemeente (bos ten noorden van de Eysinkweg);
- 2) Het bosje centraal in het onderzoeksgebied (bezet nest waargenomen);
- 3) In het zuidelijke onderzoeksgebied, net buiten de plangrens, is een oud nest van de buizerd waargenomen. De verwachting is dat hier een territorium aanwezig is.

Wespendief

In 2017 heeft een wespandief succesvol gebroed in het bos ten zuiden van het Vennenpad, in 2018 is hier geen broedgeval geweest. De wespandief broed jaarlijks vaak op dezelfde locatie, al kan de wespandief ook van nestlocatie wisselen. Zodat de aanwezigheid van een nest in het ene jaar, niet betekent dat het de daarop volgende jaren ook bezet is. Het veldbezoek is te vroeg in het jaar uitgevoerd om vast te kunnen stellen of het nest in 2019 ook bezet is.

Sperwer

Tijdens het veldbezoek is een dode man sperwer gevonden, hetgeen wijst op de aanwezigheid van één bezet territorium in het noordelijke onderzoeksgebied. Waar het nest zich precies bevindt is niet vastgesteld.

Havik

In 2017 heeft een havik in het gebied gebroed, in het bos ten zuiden van De Haar. In 2018 is hier geen territorium vastgesteld. Tijdens het veldbezoek is de havik niet waargenomen. Mogelijk is in het plangebied een territorium van de havik aanwezig. De exacte nestlocatie is niet vastgesteld.

Slechtvalk

In 2017 heeft een slechtvalk (zonder succes) gebroed in een hoogspanningsmast in het zuidelijke gebiedsdeel. In 2018 is hier geen territorium vastgesteld, tijdens het veldbezoek is deze soort ook niet gezien. De slechtvalk keert echter vaak terug naar dezelfde nestlocaties, de aanwezigheid van deze soort is op voorhand niet uit te sluiten.

Boomvalk

Tijdens het veldbezoek is een boomvalk waargenomen, zonder directe aanwijzingen van een bezet territorium. De aanwezigheid in de broedperiode geeft echter aanwijzingen dat de soort in het plangebied broedt.

Ransuil

Uit de NDFF is een territorium van de ransuil bekend, gelegen aan de oostzijde van de A28. Dus buiten het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn de bossen en bomen beoordeeld op de geschiktheid als broedlocatie voor de ransuil; deze zijn als weinig geschikt beoordeeld, het bos lijkt namelijk te jong voor deze soort. Desondanks is de aanwezigheid niet met zekerheid uit te sluiten.

Afwezigheid overige soorten

Andere jaarrond beschermde vogels zijn niet in het plangebied aanwezig omdat: de soorten niet bekend zijn uit het bronnenonderzoek, soorten niet zijn aangetroffen en/of het plangebied als ongeschikt beoordeeld is. Voor gebouwbewonende soorten (zoals de kerkuil en huismus) ontbreken de geschikte broedlocaties: geschikte nestlocaties ontbreken voor deze soorten. Voor de huismus (en andere soorten die in holten broeden) zijn geen geschikte holten en nissen aanwezig. De nestpaal voor de ooievaar is niet in gebruik.

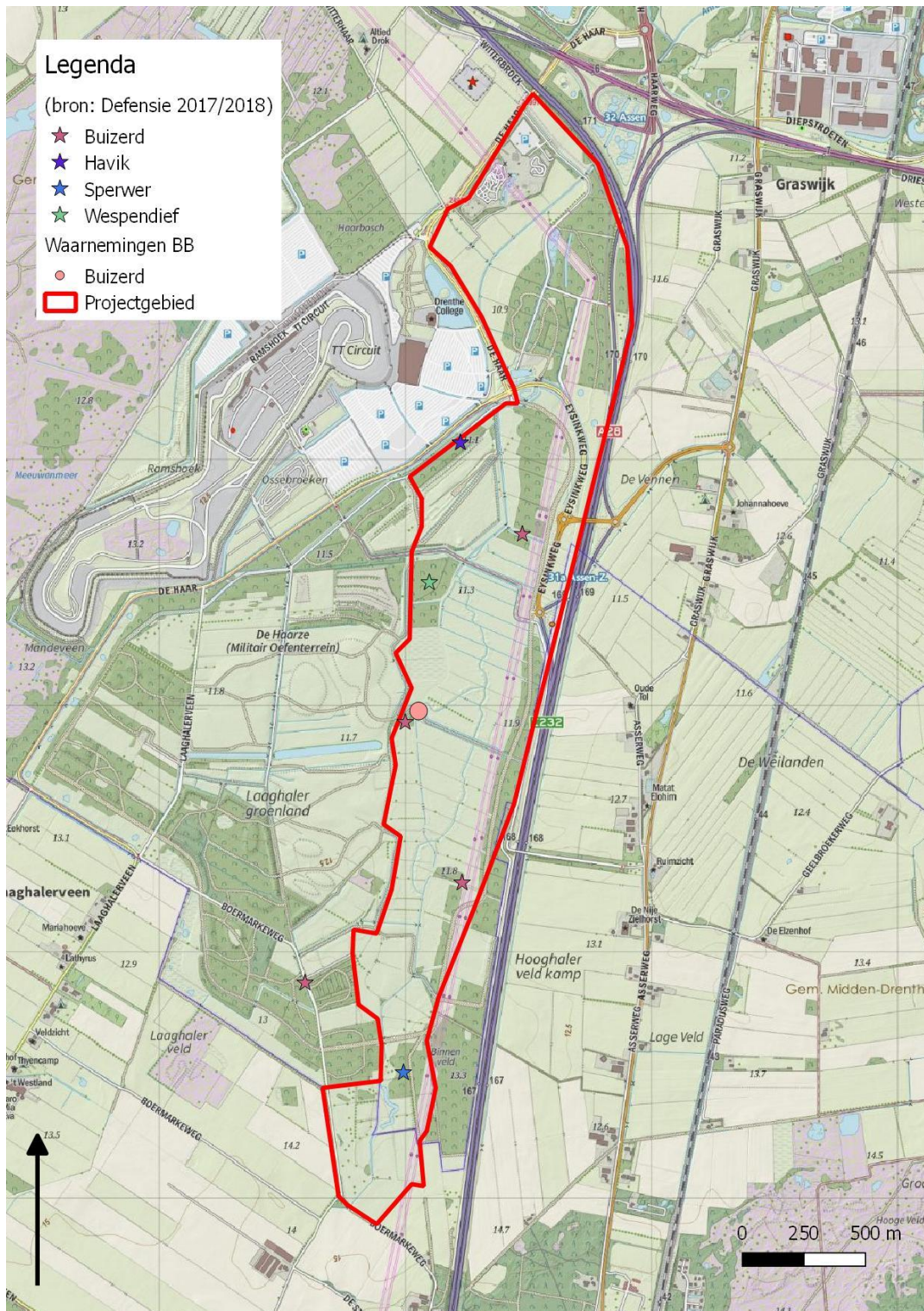
Categorie 5 soorten

Oeverwaluw

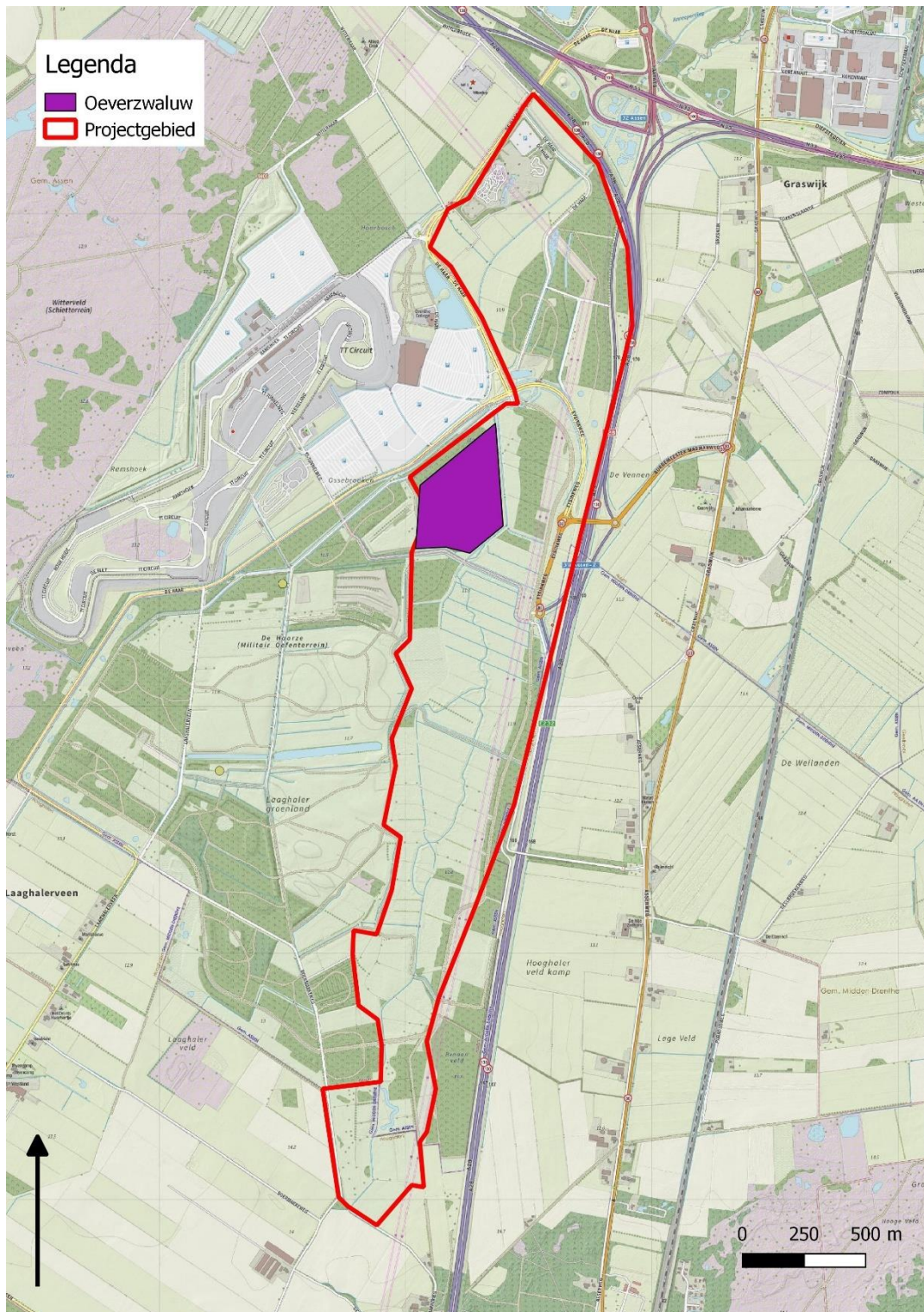
De oeverwaluw is een Categorie 5 soort, dit wil zeggen dat de soort enkel jaarrond beschermd is als daar zwaarwegende ecologische redenen voor zijn. De oeverwaluw is uit het plangebied bekend (Dillerop 2017), in de zandheuvels ter hoogte van De Haar (Figuur 3) zijn meerdere nesten gevonden. Dit terrein is, door de aanwezigheid van steile kanten (hoek meer dan 45°), geschikt als broedlocatie voor de oeverwaluw. Tijdens het veldbezoek is de soort niet aangetroffen (en er zijn ook geen oude nesten gezien), wat goed te verklaren is door het vroege tijdstip in het jaar. De oeverwaluw overwintert namelijk in Afrika en keert pas later in het voorjaar terug naar het broedgebied.

Overige broedvogels

Vrijwel het gehele plangebied is potentieel geschikt voor overige broedvogels (nesten beschermd tijdens het broedseizoen). Uit het bronnenonderzoek blijkt bijvoorbeeld dat de Kievit, watersnip en veldleeuwerik broeden in de graslanden. In de bossen zijn de matkop, koolmees en de zomertortel aanwezig. In de ruigere terreindelen broedt onder andere putter en de roodborsttapuit.

Figuur 2. Territoria van jaarrond beschermde vogels. Het buizerdnest nabij het Laaghaler Groenland is tijdens het veldbezoek bezet aangetroffen.

Figuur 3. Gebied met nesten van oeverwaluw

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Voor een aantal vogelsoorten geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik hebben, of hier jaarlijks weer naar terugkeren. Deze nesten vallen jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming.

Vanwege de aanwezigheid van territoria van de buizerd, havik, sperwer, wespandief, boomvalk en slechtvalk zijn negatieve effecten van de ingreep op deze vogels met jaarrond beschermde nesten niet op voorhand uit te sluiten.

Omdat nog niet duidelijk is welke ingrepen exact gaan plaatsvinden, is het thans niet mogelijk een gedetailleerde effect bepaling te doen. Gebaseerd op de ontwerpschets (noordelijke plangebied, bijlage 1) verdwijnt mogelijk één nestlocatie van de buizerd en mogelijk ook essentieel foerageergebied van overige jaarrond beschermde soorten. Daarnaast bestaat de kans op verstoring van het nest, zolang deze verstoring niet leidt tot het verlaten van het nest is geen sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming.

Het is van belang om inzicht te krijgen in de aantallen broedparen en de exacte locaties waar deze soorten tot broeden komen. Met een nader onderzoek en het beschikbaar hebben van een uitgewerkte plankaart kan hier uitsluitel over gegeven worden.

Categorie 5 soorten

Het aantal broedparen van de oeverwaluw is klein, in de omgeving komen aanzienlijk grotere aantallen voor (www.sovon.nl/nl/soort/9810) zodat geen sprake is van een zwaarwegende ecologische reden voor een jaarrond beschermde status. Daarmee valt de oeverwaluw onder de "overige broedvogels" (zie hieronder).

Overige broedvogels

Het (opzettelijke) verstoren van Vogelrichtlijnsoorten is alleen toegestaan als er geen wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de soorten. We adviseren om het broedseizoen te ontzien, omdat er in het plangebied ook soorten kunnen voorkomen die in een slechte staat van instandhouding verkeren en/of omdat tijdens de werkzaamheden ook in gebruik zijnde nesten vernield kunnen worden, waardoor alsnog sprake is van overtreding van de Wet natuurbescherming.

2.2 Habitatrictlijnsoorten

2.2.1 Planten

Aanwezige beschermde soorten

Uit de NDFF zijn geen plantensoorten van de Habitatrictlijn uit (de directe omgeving van) het plangebied bekend. Op basis van de landelijke verspreiding en de aanwezige habitats kan de aanwezigheid van de drijvende waterweegbree niet worden uitgesloten.

Drijvende waterweegbree

De drijvende waterweegbree is een soort van stromend water (beken) en zwakgebufferde vennen. In Drenthe komt de soort op enige kilometers afstand van het plangebied Witterdiep voor. Het Witterdiep en de aangrenzende sloten zijn potentieel geschikt voor de Habitatrictlijnsoort zodat de aanwezigheid niet is uit te sluiten.

Afwezigheid overige soorten

De aanwezigheid van andere beschermde soorten is met zekerheid uit te sluiten omdat:

- Er zijn geen akkers aanwezig (veel beschermde soorten zijn gebonden aan akkers);
- Vanwege de aanwezigheid van voedselrijk grasland en door de aanwezigheid van planten van voedselrijke standplaatsen,
- De vereiste bijzondere groeiplaatsen ontbreken.

Effecten en vervolg

Het vergraven van het Witterdiep en/of de andere watergangen leidt mogelijk tot negatieve effecten op de drijvende waterweegbree. Voor de drijvende waterweegbree is nader onderzoek (inventarisatie in de bloeitijd) noodzakelijk om de aan- dan wel afwezigheid vast te stellen.

2.2.2 Vleermuizen

Aanwezige beschermde soorten

Uit bronnenonderzoek blijkt dat vleermuissoorten zoals baardvleermuis/Brandtsvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoornvleermuis en de laatvlieger voorkomen. Gezien de landelijke verspreiding zijn ook andere algemene vleermuissoorten (zoals de watervleermuis, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis) mogelijk in het gebied aanwezig.

Verblijfplaatsen

Alleen in het voormalige verkeerspark zijn enkele (vervallen) gebouwen aanwezig (buiten het plangebied). Achter de gevelplaten zijn potentieel geschikte (zomer)verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Voor winterverblijfplaatsen is het klimaat niet constant genoeg. In het gebied zijn twee vleermuis-kelders aangelegd (figuur 3), uit de monitoring blijkt dat hier ook diverse soorten gebruik van maken. Deze kelders vormen winterverblijven voor deze soorten.

Verspreid in het plangebied zijn oudere bomen aanwezig, waar mogelijk verblijfplaatsen van boombebouwendende soorten te vinden zijn. In de bomen zijn geen holten of scheuren waargenomen tijdens het veldbezoek, maar vleermuizen kunnen ook achter de schors verblijven. Deze mogelijkheid bestaat bij de oudere populierenrijen en wilgen.

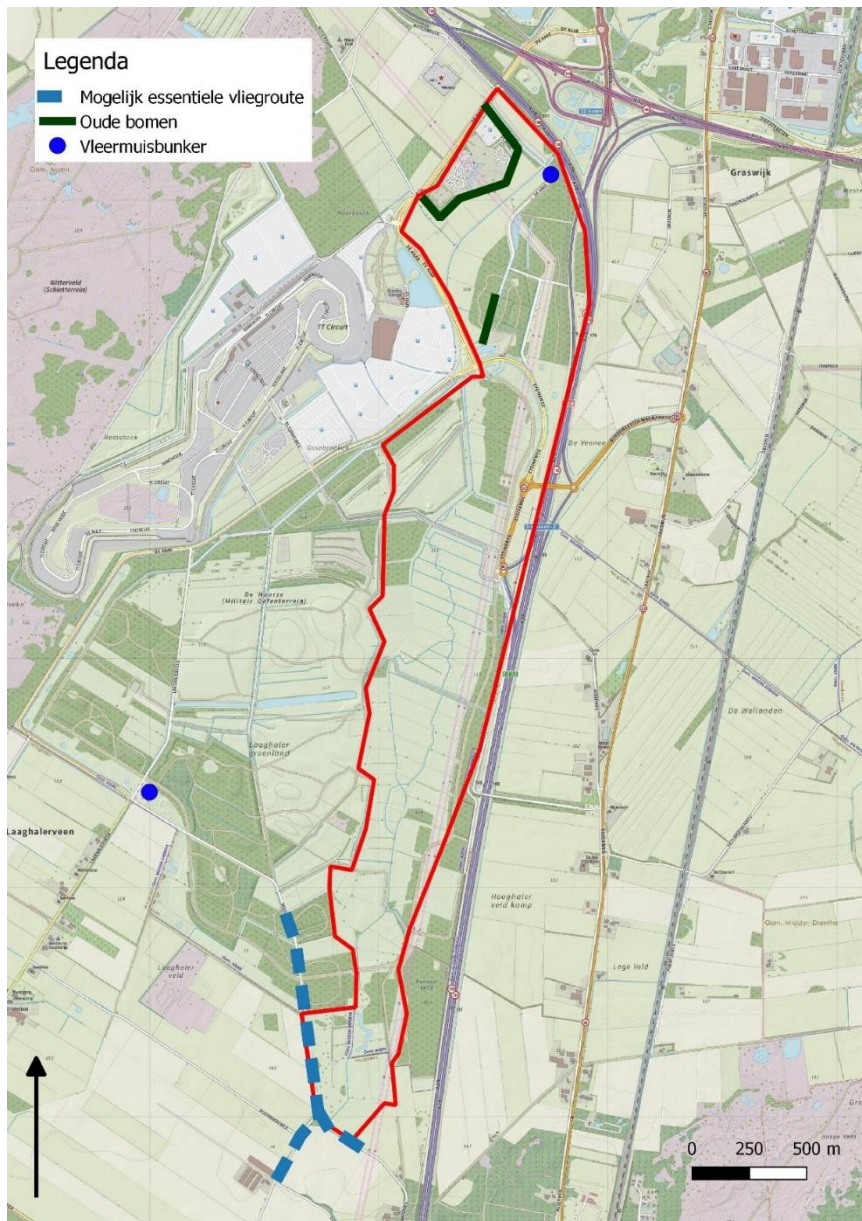
Essentiële vliegroutes

Essentiële vliegroutes, die verblijfplaatsen en foeragegebied verbinden, bestaan uit lijnvormige structuren, zoals bomenrijen en watergangen. Net buiten het plangebied vormt mogelijk de Boermarkweg (aan de zuidgrens van het plangebied, foto 7) een essentiële vliegroute. Langs de weg is een bomenrij aanwezig die als geleidend element (kan) fungeren.

De bosranden vormen mogelijk ook vliegroutes voor vleermuizen, maar in de omgeving zijn voldoende alternatieven aanwezig om deze potentiële vliegroutes niet als essentieel aan te merken.

Foto 7. Potentiele essentiële vliegroute voor vleermuizen.

Figuur 3. Ligging (mogelijke) essentiële onderdelen van het leefgebied van vleermuizen.

Essentieel foerageergebied

Binnen het plangebied ontbreekt belangrijk onmisbaar foerageergebied. Luwe plekken in het plangebied en de graslanden kunnen gebruikt worden als foerageerplek. Er zijn meerdere soortgelijke foerageerplekken aanwezig buiten het plangebied (met name ten westen van het gebied, in het overige door Defensie beheerd gebied). Het plangebied maakt dus deel uit van een veel groter gebied waarin geschikt foerageergebied in ruime mate aanwezig is. Essentieel en onmisbaar foerageergebied is daarom niet aanwezig in het plangebied.

Effecten en vervolg

Mogelijk leidt de ingreep tot negatieve effecten op verblijfplaatsen en een essentiële vliegroute voor vleermuizen. Afhankelijk van of potentieel geschikte bomen / bomenrijen gekapt gaan worden of niet. Zodra het volledige plan bekend is, kan de benodigde omvang van het e nader onderzoek bepaald worden. Als bijvoorbeeld de bomen aan de Boermarkweg gehandhaafd blijven, is er geen negatief effect op een mogelijk essentiële vliegroute.

2.2.3 Grondgebonden zoogdieren

Aanwezige beschermde soorten

Algemeen

Uit de NDFP en de inventarisaties van defensie zijn meerdere waarnemingen van de bever en de otter bekend. Uit het veldonderzoek blijkt dat de waterspitsmuis en grote bosmuis mogelijk aanwezig zijn.

Bever

De bever is aangetroffen nabij het plangebied, namelijk ten noorden van de A28 (Anreeperdiep) en meer naar het westen op het militaire oefenterrein. Hier is een burcht aanwezig.

Tijdens het veldbezoek is de bever niet in het plangebied aangetroffen; er zijn burchten noch (vraat)sporen waargenomen. Het Witterdiep is ook te klein voor een territorium van deze soort: de bever heeft voldoende diep (de ingang van de burcht ligt onder de waterlijn) en breed water nodig om een burcht te kunnen bouwen. Ook ontbreekt voldoende geschikt foerageergebied (wilgenstruwelen) nabij de beek. Hiermee is de aanwezigheid van deze soort met zekerheid uit te sluiten.

Otter

De waarnemingen van (sporen van) de otter zijn gedaan langs het Witterdiep, dit is ook een logische plek aangezien de otter watergebonden is. Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen van de otter aangetroffen. Dit zegt echter weinig over de daadwerkelijke aanwezigheid, aangezien de otter een verborgen levenswijze en groot leefgebied heeft. Soms kan de soort zelfs meerdere maanden afwezig zijn en dan toch weer terugkeren. De soort kent geen vaste rust en verblijfplaatsen. De aanwezigheid van de otter is op voorhand niet uit te sluiten.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis komt voor langs watergangen met helder water een goed ontwikkelde vegetatie. Het Witterdiep en de aangrenzende sloten voldoet aan deze beschrijving (Foto 8). In Drenthe komt de soort op enige kilometers afstand van het plangebied voor, zodat de aanwezigheid van deze soort niet is uit te sluiten.

Grote bosmuis

De grote bosmuis komt in Drenthe voor, de bossen het plangebied is potentieel geschikt voor deze soort zodat de aanwezigheid van deze soort niet op voorhand is uit te sluiten.

Afwezigheid overige soorten

Andere beschermde zoogdieren van de Habitatrichtlijn zijn niet in het plangebied te verwachten aangezien het plangebied buiten de landelijke verspreiding ligt of ongeschikt is voor deze soorten.

Foto 8. De sloten en beek in het gebied zijn potentieel geschikt voor de waterspitsmuis.

Effecten en vervolg

Otter

De otter komt mogelijk in het plangebied voor, er is echter niet duidelijk of (de flexibel gebruikte) vaste rust en verblijfplaatsen aanwezig zijn in het gebied. Hiermee leidt de ingreep mogelijk tot de vernietiging van vaste rust en verblijfplaatsen. Het plangebied vormt geen essentieel leefgebied aangezien in de omgeving meer potentieel geschikte wateren aanwezig zijn, mogelijk dat enkel specifieke landschapselementen (sloten e.d.) van essentieel belang zijn voor een specifieke vaste rust en verblijfplaats.

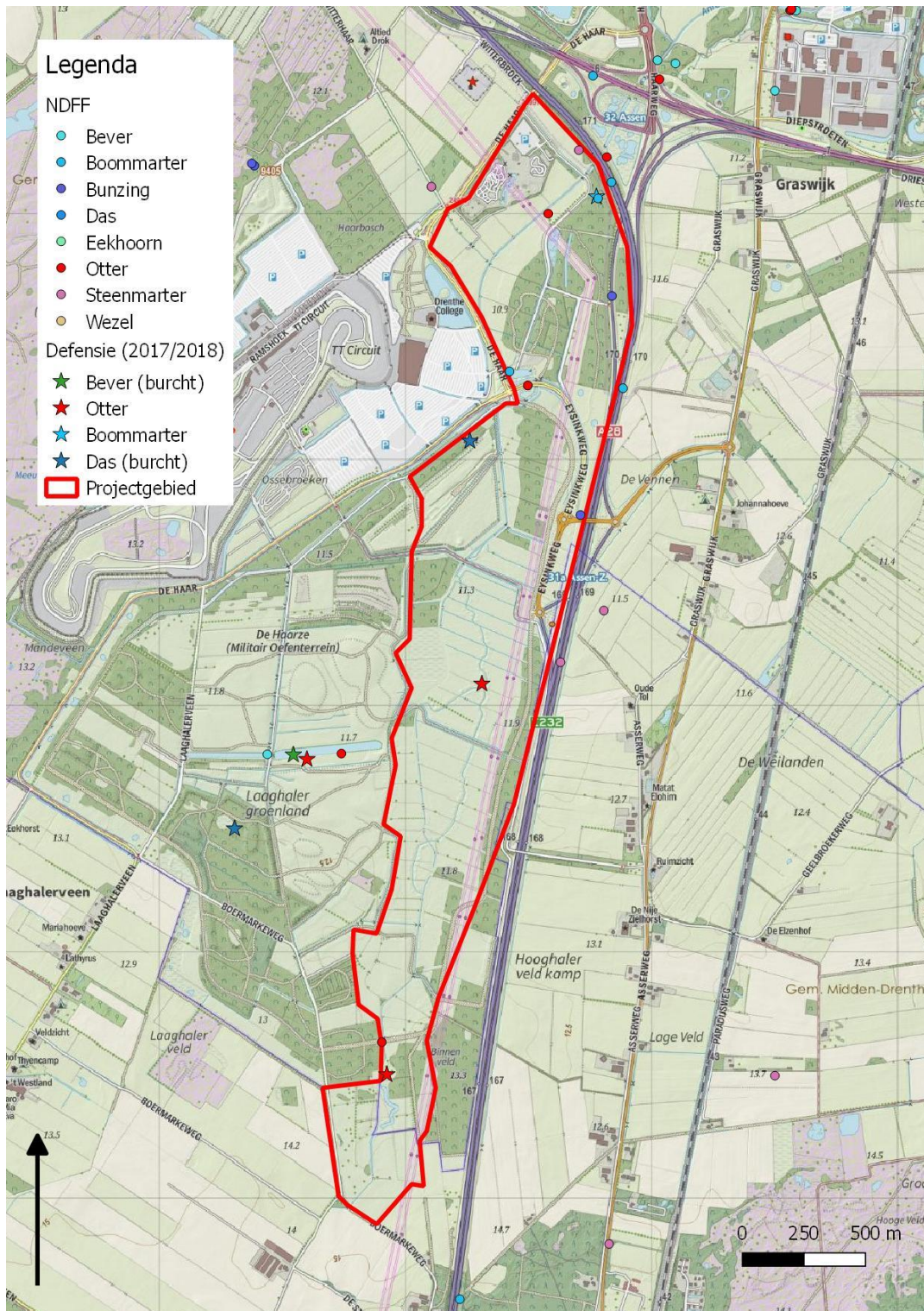
Per project dient nagegaan te worden of er vaste rust en verblijfplaatsen van de otter aanwezig (veldcontrole) zijn en hoe hier mee omgegaan dient te worden.

Waterspitsmuis

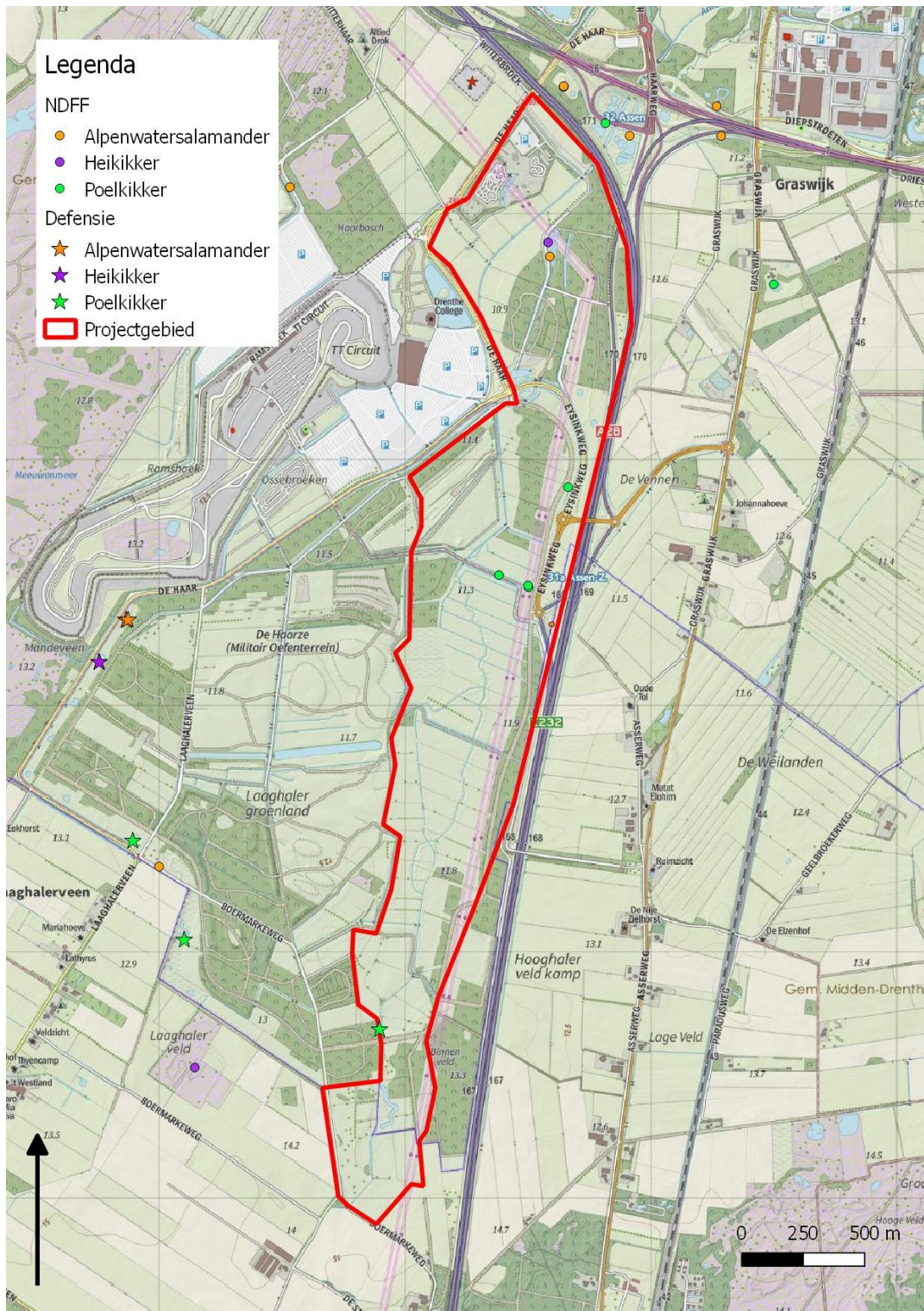
Mogelijk leidt de ingreep tot verlies van leefgebied van de waterspitsmuis. Afhankelijk van de ingreep kan dit een tijdelijk of permanent verlies zijn. Een nader onderzoek dient de aan- danwel afwezigheid aan te tonen. Dit onderzoek dient in de (na)zomer van 2019 of 2020 uitgevoerd te worden.

Grote bosmuis

Mogelijk leidt de ingreep tot verlies van leefgebied van de grote bosmuis. Afhankelijk van de ingreep kan dit een tijdelijk of permanent verlies zijn. Een nader onderzoek dient de aan- danwel afwezigheid aan te tonen. Dit onderzoek dient in de (na)zomer van 2019 of 2020 uitgevoerd te worden.

Figuur 4. Waarnemingen van beschermde grondgebonden zoogdieren.

Figuur 4. Waarnemingen van beschermde amfibieën.

2.2.4 Reptielen en amfibieën

Aanwezige beschermde soorten

Uit het bronnenonderzoek zijn geen reptielen van de Habitatrichtlijn bekend. De heikikker en de poelkikker zijn van het plangebied bekend. De poelkikker is waargenomen nabij het half-verharde fietspad (verlengde TT-tunnelweg), de heikikker is bekend van het Laaghalerveld en de waterberging op het grondgebied van de gemeente.

Beide soorten planten zich voort in ondiepe, vegetatierijke wateren. De sloten (met stilstaand water) zijn potentieel geschikt voor beide soorten, mogelijk dat in het voorjaar ondiepe plassen aanwezig zijn in de natte graslanden. Dergelijke plassen vormen optimaal voortplantingshabitat voor de heikikker. Ook zijn de poelen langs de A28 geschikt voor de poelkikker, deze zijn echter onbereikbaar door de aanwezigheid van een amfibieënscherm (westzijde) en de snelweg A28 (oostzijde). De waterberging in het noordelijke plangebied is ook geschikt voor de poelkikker.

De graslanden vormen geschikt zomerlandhabitat voor beide soorten. De winterlandhabitat bestaat uit de bossen en struwelen in- en in de directe omgeving van het plangebied.

Afwezigheid overige soorten

Andere beschermde reptielen en amfibieën van de Habitatrichtlijn zijn niet in het plangebied te verwachten aangezien het plangebied buiten de landelijke verspreiding ligt of ongeschikt is voor deze soorten.

Effecten en vervolg

Mogelijk leidt de ingreep tot verlies van land- of waterhabitat van de poel- en heikikker. Een nader onderzoek dient uitsluitsel te geven over de populatieomvang van beide soorten (en daarmee de benodigde compensatieomvang). Voor de heikikker dient dit onderzoek uitgevoerd te worden in het voorjaar van 2020 (kooactiviteit in maart-april), voor de poelkikker dient in de maanden juni – juli van dat jaar geluisterd en gezocht te worden.

2.2.5 Vissen, insecten en ongewervelden

Aanwezige beschermde soorten

De aanwezigheid van beschermde vissen, insecten en andere ongewervelden is uit te sluiten. Dit omdat omstandigheden zoals aanwezigheid van water, geschikte (heide)vegetatie, vennetjes e.d. ontbreken binnen het plangebied. Ook ontbreken waarnemingen in de NDFF of zijn de soorten op basis van de landelijke verspreiding niet te verwachten.

Effecten en vervolg

Vanwege het ontbreken van waarnemingen en geschikte omstandigheden voor beschermde insecten en ongewervelden, zijn effecten uitgesloten en zijn vervolgstappen niet aan de orde.

2.3 Nationaal (Andere) beschermde dier- en plantensoorten

2.3.1 Grondgebonden zoogdieren

Aanwezige beschermde soorten

In het plangebied en omgeving is in beperkte mate geschikt habitat aanwezig voor een aantal nationaal beschermde grondgebonden zoogdiersoorten. De aanwezigheid van de das en boom- en steenmarter is in het plangebied niet uit te sluiten. Voor de eekhoorn wordt het gebied ongeschikt geacht.

Steenmarter

De steenmarter komt algemeen in Oost- en Zuid Nederland voor. Ook in Drenthe is de soort een algemene verschijning, de soort is ook uit de directe omgeving van het plangebied bekend. De bossen in het gebied zijn potentieel geschikt als leefgebied voor deze soort, waarbij takkenhopen de potentiële vaste rust- en verblijfplaatsen vormen. Het omliggende terrein vormt het foeragegebied.

Das

Uit het bronnenonderzoek is één dassenburcht nabij het plangebied bekend; uit het bosje ter hoogte van de kruising De Haar en de Eysinkweg. Daarnaast zijn er twee waarnemingen van aangereden dieren op de A28. Tijdens het veldonderzoek is de burcht niet aangetroffen. Het bos ligt op een zandige verhoging met diverse taluds, dit zijn karakteristieke plekken voor dassenburchten. Het overige plangebied is veelal te nat voor dassenburchten.

Omdat de burcht tijdens het veldbezoek niet is aangetroffen betreft het waarschijnlijk geen grote kraamburcht, de aanwezigheid van deze soort is echter niet uit te sluiten.

Boommarter

Uit het plangebied zijn meerdere waarnemingen van de boommarter bekend, ook zijn aangereden dieren gevonden langs de A28 en andere wegen in de nabijheid van het plangebied. Een boommarter is aangetroffen in de Noordelijke vleermuiskelder.

De bossen lijken weinig geschikt voor de boommarter, die de voorkeur geeft aan oude (beuken)bossen en de verblijfplaatsen hoofdzakelijk in holten in bomen heeft. De waarnemingen betreffen waarschijnlijk jonge dieren, die opzoek zijn naar een ander geschikt leefgebied. Naar verwachting zijn in het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen van de boommarter aanwezig.

Eekhoorn

De bossen in het gebied zijn te jong voor de eekhoorn. Uit het bronnenonderzoek zijn ook geen waarnemingen bekend en tijdens het veldbezoek is de soort niet aangetroffen. Hiermee is de aanwezigheid met zekerheid uit te sluiten.

Kleine marters

De wezel, hermelijn en bunzing staan thans op de vrijstellingslijst van de Provincie Drenthe. Het ligt echter in de lijn der verwachting dat deze soorten binnen afzienbare tijd van deze lijst gehaald worden, hetgeen zou betekenen dat deze soorten ook beschermd zijn.

Alle drie de soorten komen in sterk uiteenlopende habitats voor. Dit kunnen zowel opengebieden als meer gesloten landschappen en bos zijn. De belangrijkste voorwaarde is de aanwezigheid van voldoende dekking en voedsel. Uit de NDFF is de bunzing nabij het plangebied bekend, waarbij met name het grote aantal aanrijding op de A28 opvalt. De wezel komt met zekerheid in het plangebied voor, de hermelijn is te verwachten op grond van de landelijke verspreiding.

Het plangebied is geschikt voor alle drie de soorten. Met name de (jonge) bossen, de ruigtes en de oevers zijn geschikt. De drie kleine marters zijn dus in het gehele plangebied te verwachten.

Effecten en vervolg

Mogelijk leidt de ingreep tot verlies van leefgebied en het vernielen van vaste rust en verblijfplaatsen van kleine marters, de steenmarter en de das. Voor deze soorten is nader onderzoek benodigd om de aan- danwel afwezigheid aan te tonen. Dit onderzoek kan in de zomer van 2020 uitgevoerd worden.

2.3.2 Amfibieën en reptielen

Aanwezige beschermde soorten

Drie nationaal beschermde reptielen- en amfibieënsoorten zijn uit de omgeving van het plangebied bekend. Namelijk de alpenwatersalamander, adder en levendbarende hagedis.

Alpenwatersalamander

De alpenwatersalamander is bekend uit het gebied ten noorden van de A28 (buiten plangebied), uit een aantal poelen van het Defensiegebied De Haar (nabij het TT-circuit, buiten het plangebied) en de waterbuffer in het noordelijke plangebied (binnen plangebied). Uit de monitoring van de vleermuisbunker blijkt dat deze plek door de alpenwatersalamander als overwinteringsplek wordt gebruikt.

Tijdens het veldbezoek is met een steeknet gezocht op de meest geschikte locaties, daarbij is de soort niet aangetroffen. Toch is de soort naar verwachting aanwezig, waarbij ondiepe sloten en bospoelen de voortplantingswateren vormen. De bosjes zijn het landhabitat.

Adder

De adder is bekend van het Witterveld (op enige afstand van het plangebied), het plangebied is door het ontbreken van natte heiden ongeschikt voor deze soort.

Levendbarende hagedis

De levendbarende hagedis is uit de omgeving van het plangebied bekend. Tijdens het veldbezoek is het zandige terrein ten zuiden van de Haar geschikt geacht voor deze soort (Foto 9), gezien de afwezigheid in de directe omgeving is de soort niet uit te sluiten.

Effecten en vervolg

De alpenwatersalamander is zeker aanwezig in het plangebied, de levendbarende hagedis is mogelijk aanwezig. Afhankelijk van de ingreep is sprake van vernietiging van land en/of waterhabitat van de alpenwatersalamander of de levendbarende hagedis. Zodra exacte bekend is wat gaat gebeuren is het mogelijk de benodigde maatregelen en compensatieomvang te bepalen.

Afwezigheid overige reptielen en amfibieën

De hazelworm, zandhagedis en ringslang zijn binnen een straal van enkele kilometers van het plangebied aanwezig, deze soorten zijn met zekerheid uit te sluiten: de soorten zijn niet uit het bronnenonderzoek bekend en/of in het plangebied ontbreekt het geschikte habitat voor deze soorten.

Foto 9. Potentieel geschikt terrein voor de levendbarende hagedis.

2.3.3 Insecten en ongewervelden

Aanwezige beschermde soorten

Grote weerschijnvlinder

Van de Boermarkeweg is één waarneming van de grote weerschijnvlinder bekend. Deze soort is de laatste 15 jaar in Nederland sterk toegenomen. Uit de quickscan is gebleken dat plaatselijk geschikt leefgebied voor deze soort aanwezig is in het plangebied (bosranden met de waardplant boswilg), waarmee de afwezigheid niet is uit te sluiten.

Effecten en vervolg

Voor de grote weerschijnvlinder geldt geen vrijstelling. Verstoring van de soort is toegestaan, vernietiging van vaste verblijfplaatsen niet. Op basis van de quickscan is vernietiging van leefgebied niet uit te sluiten. Hier is nader onderzoek op de meest kansrijke plekken voor nodig.

Afwezigheid overige reptielen en amfibieën

Voor andere nationaal beschermde insecten en overige ongewervelden ontbreekt geschikt habitat. Zodat deze soorten met zekerheid zijn uit te sluiten.

2.3.4 Planten

Afwezigheid nationaal beschermde planten

Uit het bronnenonderzoek zijn geen nationaal beschermde planten soorten uit het plangebied bekend, tijdens het veldbezoek is het gebied ook als ongeschikt beoordeeld door de afwezigheid van geschikte habitats voor deze soorten.

2.3.5 Vrijgestelde soorten

Voor de overige aanwezige of te verwachten nationaal beschermde soorten (zoals de egel, konijn en mol) geldt conform de verordening natuurbescherming provincie Drenthe, een algehele vrijstelling (zie vrijstellingslijst in bijlage 1). Eventuele schade aan soorten, waarvoor een vrijstelling geldt, hoeft niet te worden gecompenseerd. Wel is op deze soorten de zorgplicht van kracht (Wet natuurbescherming artikel 1.11). De zorgplicht houdt in dat schade aan wilde planten en dieren zoveel, als redelijkerwijs mogelijk is, wordt voorkomen.

3 | Conclusie

3.1 Conclusie beschermde soorten

Op basis van de quickscan zijn met betrekking tot de aanwezigheid van beschermde flora en fauna de volgende conclusies te trekken:

Habitat- en vogelrichtlijnsoorten

- In en rond het plangebied zijn de volgende jaarrond beschermde Vogelrichtlijnsoorten (mogelijk) aanwezig: buizerd, wespandief, havik, sperwer, ransuil, slechtvalk en boomvalk. Van de eerste vier van deze soorten zijn ook territoria bekend, de boomvalk is waargenomen, de ransuil kan aanwezig zijn;
- In en rond het plangebied is geschikt broedbiotoop voor vogels zoals merel, spreeuw en kauw aanwezig;
- De aanwezigheid van de drijvende waterweegbree is niet met zekerheid uit te sluiten;
- Vleermuizen: In het plangebied zijn geschikte winterverblijven voor (vleermuiskelders) en zomerverblijven (in oude bomen) aanwezig;
- Vleermuizen: Mogelijk is een essentiële vliegroute net buiten het plangebied aanwezig;
- Amfibieën: De hei- en poelkikker komen in het plangebied voor;

Nationaal beschermde soorten

In en rond het plangebied komt verder een aantal nationaal beschermde soorten mogelijk voor, namelijk de das, steenmarter, boommarter, alpenwatersalamander en de grote weerschijnvlinder. Ook wezel, hermelijn en bunzing zijn aanwezig. Voor deze andere soorten geldt dat ze niet zijn opgenomen in bijlage 5 van de provinciale verordening, zodat voor deze soorten geen vrijstelling geldt (zie bijlage 2 voor een overzicht). Mogelijk dat sprake is van vernietiging van leefgebied van deze soorten;

Toetsing Wet natuurbescherming

- Mogelijk is sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming, omdat de ingreep nog niet volledig is uitgewerkt, is daar momenteel geen uitsluitel over te geven;
- Voor de overige nationaal beschermde soorten is wel sprake van een vrijstelling.
- Indien andere werkzaamheden dan die zijn genoemd in Hoofdstuk 2 gaan plaatsvinden, dienen ook deze ingrepen getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming. De conclusies kunnen dan afwijken van de bovenstaande conclusies.

3.2 Benodigde vervolgstappen

- De benodigde onderzoeksinspanning is afhankelijk van de ingreep. Het advies is eerst de plannen helder te hebben, zodat daarop de onderzoeksinspanning af te stemmen is.
- Voor de volgende soorten en soortgroepen komen mogelijk in het plangebied voor. Met aanvullend onderzoek is het mogelijk de effecten van de ingreep te bepalen:
 - Jaarrond beschermde vogels: buizerd, havik, sperwer, slechtvalk en boomvalk;
 - Vleermuizen: afhankelijk van de ingreep is nader onderzoek naar verblijfplaatsen en/of een essentiële vliegroute benodigd;
 - Flora; nader onderzoek naar de drijvende waterweegbree
 - Amfibieën: alpenwatersalamander, heikikker en poelkikker: onderzoek conform protocol NGB
 - Grondgebonden zoogdieren; das, otter, steenmarter, wezel, hermelijn, bunzing, grote bosmuis, waterspitsmuis; onderzoek conform protocol NGB

Ongewervelden: grote weerschijnvlinder; veldbezoek kansrijke locaties in de vliegperiode (juni- juli)

- Om negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden op de aanwezige broedvogels te voorkomen, dient te worden gewerkt buiten het broedseizoen (buiten de periode half maart t/m half juli).
- Voor nationaal beschermde soorten geldt de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat schade aan wilde planten en dieren zoveel, als redelijkerwijs mogelijk is, wordt voorkomen. Dit kan door het rooien van de struiken in één richting uit te voeren, zodat eventuele grondgebonden zoogdieren zelfstandig het gebied kunnen verlaten of het dempen van watergangen in één richting zodat vissen kunnen vluchten.

Uit het nader onderzoek zal blijken of een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig is en of er maatregelen getroffen moeten worden. Naar verwachting is in elk geval voor de soorten die thans in het gebied aanwezig zijn een ontheffing benodigd.

Voor deze toetsing is ook een voldoende uitgewerkt plan benodigd. De behandeltermijn van een ontheffing bij de Provincie Drenthe duurt minimaal 13 weken, ook zijn er kosten aan de ontheffingsaanvraag verbonden.

Ecologisch Werkprotocol

Voor de werkzaamheden die (kunnen) leiden tot negatieve effecten op wettelijk beschermde soorten is een Ecologisch Werkprotocol benodigd. In dit protocol zijn de noodzakelijke mitigerende – en/of compenserende maatregelen nader uitgewerkt. Dit betreft bijvoorbeeld de uitvoeringsperiode en de toe te passen werkwijze.

4 | Literatuur en bronnen

- Dillerop R., 2017, Defensierrein Witterveld – De Haar en Haarbos 2017. Dillerop natuuradvies. Veenhuizen.
- Dillerop R., 2018, Defensierrein Witterveld – De Haar en Haarbos 2018. Dillerop natuuradvies. Veenhuizen.
- Schippers, T., 2009, Inventarisatie en monitoring Natuurwaarden op Defensierrein, OT De Haar, inventarisatie amfibieën en reptielen 2009. Dienstvastgoed Defensie directie Noord, Inventarisatie en monitoringgroep Wageningen.
- Sovon, 2017, De haar 2017, broedvogel (kaarten uit AVIMAPS).
- Sweco, 2018, Notitie (Bijlage 2) Notitie doelsoorten, Wateropgaven Witterdiep.

Websites

- www.vlinderstichting.nl
- www.sovon.nl
- www.verspreidingsatlas.nl

Colofon

Uitgevoerd door

Buro Bakker adviesburo voor ecologie

Weiersloop 9
Postbus 10034 | 9400 CA Assen
T 0592 - 313389 | info@burobakker.nl
www.burobakker.nl

Projectleiding

D. Schut / K. Breed

Rapportage

D. Schut

Kwaliteitscontrole

K. Breed

© Buro Bakker adviesburo voor ecologie
Gebruik en overname van gegevens alleen
toegestaan met volledige bronvermelding.

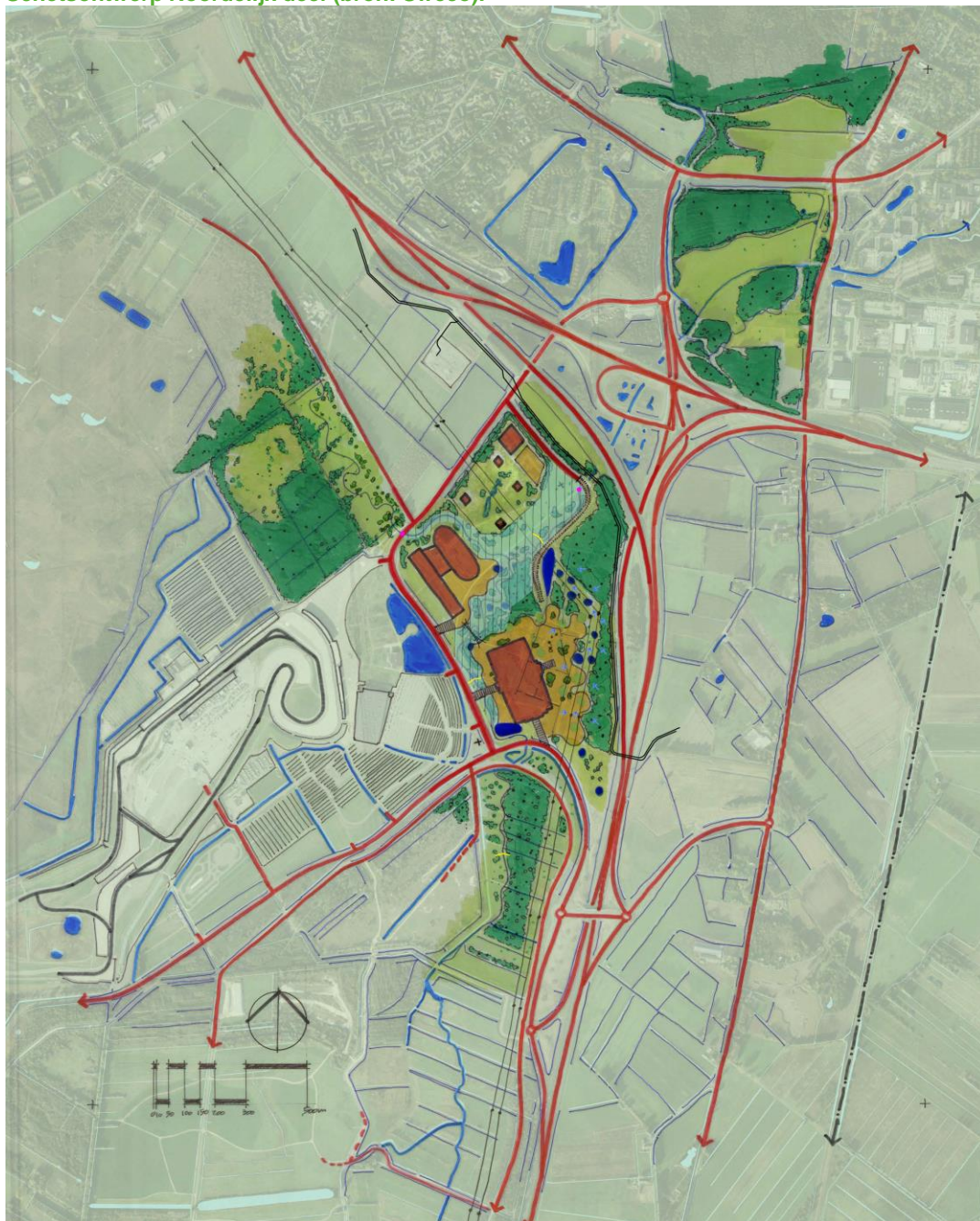
Wijze van citeren

Buro Bakker (2019); Quickscan beekherstel Witter-
diep. Rapport P19125, Assen.

Foto's: H. Steendam & D. Schut

Bijlage 1

Schetsontwerp Noordelijk deel (bron: Sweco).

Bijlage 2

Vrijstellingslijst Provincie Drenthe

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Amfibiën	bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Amfibiën	gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Amfibiën	kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>
Amfibiën	meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Amfibiën	middelste groene kikker/bastaard kikker	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	egel	<i>Erinaceus europeus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	haas	<i>Lepus europeus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Zoogdieren-landzoogdieren	woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>